

Källkritik

När du samlar information är det bra att använda olika källor. Stora arbeten, projekt, fördjupningar och temaarbeten kräver oftast att du har flera källor. Så fort du har hittat en källa som du tror att du kan ha användning för ska du göra en källkritisk granskning för att avgöra om källan är trovärdig och användbar. Källor kan vara:

Skriftliga, allt från handskrivna texter till texter på Internet

Muntliga, som kan vara en radio eller tv-intervju

Kvarlevor, allt från arkeologiska fynd till fingeravtryck

Berättelser, som delas upp i primära källor= förstahandskällor och sekundära källor= andrahandskällor

Äkthet

Är källan äkta? Vem står bakom källan? Vem är upphovsman? Är det någon som kan ämnet? Är det någon du känner till och litar på? Vem är ansvarig utgivare om sådan finns? Försök ta reda på så mycket som möjligt om upphovsman eller utgivare. Källan måste vara vad den utger sig för att vara om den ska vara tillförlitlig.

Närhet i tid

Hur lång tid har förflutit mellan händelsen och berättelsen om den? Hur färsk är informationen?

Generellt gäller att ju närmare i tid mellan händelsen och berättelsen som den desto bättre är det. När det gäller ögonvittnesskildringar är en huvudregel att ju mer samtid en källa är desto trovärdigare är den. Man glömmer snabbt strax efter man bevittnat händelse. Faktauppgifter som statistik åldras snabbt. En källa som presenterar allt för gamla siffror är därför inte användbar.

Ibland blir info mer tillförlitlig med tiden. Kunskap ökar genom att mer fakta blir tillgängligt eller hinner bearbetas. (ex antal döda 11 sept.)

På internet ändras info ständigt. Uppgifter kan tas bort eller ändras från en dag till en annan utan att det anges. Hittar man viktig info måste man skriva ut den eller spara. Var uppmärksam på när uppgifterna uppdaterades senast.

Tendens

Vad har källan för innehåll? Vilket är syftet med att presentera detta innehåll?

Den som har intresse i en sak kan förväntas presentera informationen så den passar detta intresse. Här gäller det att granska själva innehållet och ta reda på om det rör sig om en presentation av fakta,

åsikter, försäljning eller underhållning. Om det är en faktaredovisning, får fakta att kontrollera och är materialet faktagranskat? Saknas viktiga uppgifter? Jämför vad andra källor har att säga i samma ämne. Eftersom alla källor kan misstänkas vara tendensiösa bör man jämföra de källor man undersöker med källor som kan tänkas ha motsatt tendens. Det behöver inte vara fel att använda vinklat material, speciellt inte om du vill få en fråga belyst ur flera perspektiv. Om du vill undersöka vad en viss organisation eller ett visst parti har för åsikter är det naturligt att besöka organisationens eller partiets hemsida. Men komplettera din granskning med att ta reda på vad motståndare till organisationen eller partiet tycker.

Beroende

Beroende inom källkritiken betyder att informationen i en källa bygger på uppgifter från en annan källa. Om två faktpåståenden som kommer från två olika oberoende källor säger samma sak ökar tillförlitligheten.

Tillförlitligheten ökar om källorna skiljer sig från varandra. Om de är exakt lika varandra minskar tillförlitligheten. Då är risken stor att den en har kopierat den andra eller så citerar de samma källa. Det är inte ovanligt att olika medier för felaktig information vidare. Därför är det bra att använda förstahandskällor, d.v.s. källor som varit med vid händelsen eller tagit fram informationen.